

Antika arayan insanlar bulundukça taklit antika yapanlar da daima bulunacaktır. Antika toplamak arzusu insanlarda çok defa ihtiras halindedir. İsteklileri için hakikî antikalar kâfi gelemediği içindir ki her tarafta geniş bir taklitcilik hareketi baş göstermiştir.

Nadir ve enteresan vesikalara malik olmak için insanlar derin bir arzu duyarlar. Bu arzuları tatmin için de taklit antikaların yapılacağı pek tabiidir. Taklitciler bir taraftan isteklilerin arzularını yerine getirmek bir taraftan da para kazanmak gayesini güderler. Bu suretle taklitciler basit antika amatörleriyle bilgili Müze mensuplarını aldatmaya ve onlardan tahminin fevkinde para çekmeğe muvaffak olurlar.

Ancak eski zamanlarda da bazı bazı taklitler yapıldığı hakkında bize kadar haberler gelmiştir. Eski zamanın en meşhur alimlerinden bazıları da sahte vesikaların hakikat olduğunu sanmak suretile aldanmışlardır. Meselâ: İlk Plinius tarihi tabiiinde Likya Kralı Sarpedon'un Troya Kralı Priamos'a mektupla müracaat ettiğini ve bu mektubu Roma'da görmüş olduğunu zikrediyor. Halbuki böyle bir mektubun yazılması mümkün değildir. Yine buna benzer diğer bir mektup rivayete göre Hazreti İsa tarafından Urfa Kralı Vinci Abgar Ukkama'ya yazılmıştır. Bu mektubu bir kilise tarihi yazmış olan Eusebius (M.S. 300) tarihinde Urfa'da görmüş olduğunu yazıyor. Bu mektup ta diğeri gibi sahtedir.

Antika taklitciliği bilhassa son zamanlarda çok ilerlemiş dünyayı velveleye veren antika taklitciliğinin bir kaç tanesinden burada bahsedelim:

Filistin'li Sapira, isminde bir sahtekar Maab, Amman, Basan şehirlerindeki bina harabelerinden çıkarmış olduğu toprak mamûlatı külli-yetli bir para ile Berlin Müzesine satmıştır. Fakat 1876 senesinde Prof. Kautzsch ve A. Sosini bunların sahte olduklarını isbat etmiştir. Bu eserler Maab'ta çıkan eski eserler diye tanınmıştır. (1)

Müzemizdeki sahte Himyeri eserleri de aynı gaye ve maksatla taklit edilmişlerdir. Fakat bunlar su mermeri taşıle kireç taşından yapıldıkları halde Maab eserleri topraktan yapılmışlardır.

(1) C. Kautzsch Und A. Sosini, Die Echtheit der Maabitischen Altertümer Geprüft. 1876

Altından yapılmış " Saitaphernes " tacı meşhur bir taklit eserdi. Bu tacın Karadeniz civarında Olbiya şehrinde ikamet etmiş İskitlerden kalma bir taç olduğu rivayet ediliyordu. Hakikatte bu Saitaphernes Tiyara-tacı 1895 senesinde Odesa'da Israel Ruchemowsky isminde bir kuyumcu tarafından 2000 rublaya yapılmış ve diğer üç yahudi tüccar tarafından 1896 senesinde Paris'te Louvr Müzesine 200 bin altın firanğa satılmıştır. Bu taç Müzede 1903 tarihine kadar teşhir edilmiş ve Arkeolog Adolf Furtwängler tarafından üzerindeki kabartmalarına eskiden neşredilmiş hakiki İskit resim ve nakışlarının taklidi suretile yapıldığını meydana çıkarmıştır. Bu tacın sahte olduğunu bilâhare bunu yapan kuyumcu da itiraf etmiştir. (2)

Fransa'nın yüksek riyaziye Profesörlerinden Michel Chasles asarîatika amatör ve maraklılarından. Vrain Lucas ismindeki bir antikacıdan tarihin her devresine ait ve ~~hakk~~ hakiki olduğu iddea edilen 27000 mektupla yazma kitap satın almış ve bunları Akademiye mühim ve hakiki vesikalar gibi arz etmiştir. Perikles, büyük İskender, Arşimet, Sezar, Augustus, büyük Şarliman ve daha diğer meşhur şahsiyet ve devirlere aidiyeti rivayet edilen bütün bu vesikaların hepsinin sahte vesikalardan ibaret olduğu ve bunların Lucas tarafından taklit suretile yapıldığı anlaşılmıştır. Chasles bunların bedeli olmak üzere 140 bin altın frank ödemişti.

Bir İngiliz heykeltıraşı olan diğer bir Lucas renkli balmumundan yapmış olduğu meşhur Flora büstünü Berlin Müzesine satmıştır. İtalyan heykeltıraşlarından Dossena tarafından yapılan sahte antika heykeller bütün dünyayı velveleye veren en son mahirane sahtekarlıklardır.

Taklitler Avrupa ve Asya'da hususî febrikalarda yapılır. Bu nevi fabrikalar Kerbela (Fau 23) Halep'te Bağdat'ta ve en çok olmak üzere Paris'te vardır. Paris'te toprak mamûlât için hususî atölyeler mevcuttur. İtalya'da taklit fildişi sanayii ile akik taşlarından yapılmış eserler madalyalar ve meskûkât çoktur. Taklit billur sanayii en çok Kolonya'da yapılır. Taklit paraların yapıldığı merkez İngiltere'nin Birmingham şehridir. Umumiyetle taklit antika yapan memleketler mamûlâtının tarihi kùltürü olan memleketlere gönderip seyyahlara, yolculara hakiki antika gibi sattırmaktadırlar. İşte böylece seyahatleriyle tanınan Chantre bile aldanmak suretile bir çok taklit eserler toplamıştır (Fau 59).

Şayanı dikkat olarak hafriyatlar da da çıkan antikalar vardır. Meselâ Nippur (Fau 37) yahut Babil'de yapılan hafriyatlarda bir işçi tarafından yapılan taklitler iyi bir bahşış alabilmek ümidile toprak altına konmuş ve sonra bunlar topraktan çıkan hakiki antikalar gibi hafirlere gösterilmiş ve onlar bu suretile aldatılmıştır, (Fau 218).

(2) Paul Eudel le Truquage 1885, Paul Eudel, Bruno Bucher und Arthur, Roessler, Fälscher Kunst, Leipzig 1909

Bundan anlaşılıyor ki ahali bazen kendi kendilerine hafriyat yaparık elde ettikleri antikaları tüccarlara satmaktadırlar. Ancak isteklileri çok olduğundan ahali ve komisyoncular kendi kendilerine eşyaları taklit etmek suretile istifade yolunu tutmuşlardır. Çünkü her zaman hafriyat yapmak hem müşkül hem de bir çok zaman ve paraya ihtiyaç gösterir. Taklitlerin ne şekilde olduklarını tarif edelim:

1 - Birinci nevi taklitler sade görünen bir antikaya bazı işler koymak suretile daha süslü ve değerli bir şekilde yapılır. bu ~~ve~~ nevi ~~sahte~~ sahte antikaların anlaşılması, hakıksinden ayırd edilmesi kolaydır. Buna misal olarak Lagaş Kralı Guea'nın hakiki ve yazılı tuğladan ibaret üç parçasını gösterebiliriz, (Fau 44). Yemen'de bulunan taklit eserler hakiki eski Himyeri taş kitabelerinin kırılması ve arka taraflarında birer baş ve yahut başka birer şekil ilâvesile yapılmışlardır (Fau 125). (Salon II da 7477 No.lu stelin sağ tarafındaki küçük parça ve 7458 No.lu mezbahın sağ tarafındaki C parçası).

2 - İkinci nevi taklitler ^{tarafından} sahtekar/~~ixi~~ ve eski malzeme kullanmak veya eski hakiki bir kitabe veya kabartmayı kopya etmek suretile meydana getirilen taklitlerdir. Bu kopya bazen orijinal gibi mükemmel olabilir. Bu nevi taklitlerin anlaşılması güçtür. Ancak bunları ^{anılmamış} ~~başka~~ bir alim tanıyabilir. Mesela Kaba bir Sumer kitabesinin alçı taşından yapılmış taklidi (Fau 20) Basra Vilâyetinde bulunmuştur. Ve beyzi bir bronz plakanın arka tarafında yeni Babil Kralı Nebukatnezar'II. (ME. 600 takriben) nin Arhaistik kitabesinin kopyası gibi (Fau 30).

Bronzdan yapılmış ve iki tarafı kabartmalı taklit bir plakanın (Fau 53) baş tarafında vaktile Melidia şehrinde bulunmuş olup şimdi mevcudu olmayan IXuncu asra ait Hitit -Luvî hiyeroglifile yazılmış bir kabartmanın kopyası görülmektedir. Bu plakanın arka tarafı ise Mısırlılara ait bir sahneyi göstermektedir. Antika ticareti için çıkarılmış olan kabartmalı bir taş ta (Foto. Fau 217) taklitcilik hususunda bize iyi bir fikir verebilir. Buradaki büyük sahneye bakacak olursak sol tarafta bir tanrıyı sağ tarafta da ibadet eden bir Kralı görürüz. Bu sahne (M.E. 735) İvriz'deki Hitit-Luvî kaya kabartmasında görülen sahnenin ikinci bir kopyasıdır (Salon II. nO.7869) Taklitçi bu kabartmayı resim cihetinden zenginleştirmek için sahneye bir şekil daha ilâve etmiştir ki bu şekil uçan bir kuş üzerinde görülmektedir. Taklitcinin bundan başka diğer manasız bazı şekilleri Hitit hiyeroglifleri yerine buraya koyduğu görülmektedir. İkinci nevi taklitcilikte kullanılan malzeme az çok kıymetli olduğu için yapılan bu sahte antikaların ilmi bir kıymeti olabilir. Çünkü bazen bunların orijinalleri kaybolmuş olabilir. Mesela (Fau 53) gibi.

3 - Bu nevi taklitler de eşyanın şekli zahiren ~~hakiki~~ hakiki bir antika gibi görülebilir. Fakat üzerinde bulunan ilâvelere dikkat edilirse olursa bunların sahte olduğu anlaşılır. Çünkü hakiki antikaların üzerin-

de sahtelerin üzerindeki gibi ilâveler bulunmaz. Meselâ topraktan mamûl kadın heykelcikleri gibi (Fau 1-9). Bunların arka tarafı gûya çivi yazı- larile istampa edilmiştir. Fakat bu tarz eski zamanlarda kat'iyen yoktu. Bu nevi taklitler için Babil hafriyatından gelen kadın heykelini (Fau 218) misal gösterebiliriz. *iki daha bahıs alabilme immidile bu heykelin inije bölünerek gömülmüştür. Sonra bunları Babil hafriyatı esnasında muhtelif zamanlarda meydana çıkarılmışlardır.* Tunç para (Fau 126) ve iki plaka (Fau 127, 128) *offici* fabrikalarda ya- pılmış taklit eserler olup bunlardan bir çoğu ticarete kullanılmış *Arma dolmuş* her tarafına yayılmıştır. Hala bunlardan bir çoğu şurada burada meydana çıkarılmaktadır. Bu taklitlerden biri Kral Selefkos'a aidiyeti rivayet edilen bir Yunan kitabesini göstermektedir. Tunç para üzerinde bir dişi domuzla *yavruları* görülmekte dir ki böyle bir resim asla eski zamanlarda yapılmamış ve bulunmamıştır. Çivi yazılı bir çok taş plakalar üzerinde insan şekillerile büstleri görülmektedir. Meselâ (Fau 68, 69). Eski Şark milletleri devrinde böyle bir fikir yani büst yapmak fikri yoktu. Çünkü eski insanlar kabartmalı şekil ve heykellerin yaşadığını zannederlerdi. Yarım heykellerin yarım insan olduğunu yahut yalnız bir başın kesilmiş bir baş olduğuna inanırlardı. ~~U~~ Üzerleri çivi yazılı çok basit bazı taklit antikalara da tesadûf edilmektedir. Meselâ fiçi vesikalarının şekli (Fau 14 pişmiş toprak, Fau 55, 56 pembe taş) yalnız daha geç devirlerde yani (6ıncı asırdan 6ınci esıra kadar) kullanılmıştır. Bunların üzerinde ki yazı yeni Sumer yazısıdır. Halbuki bu yazı *M.E. 2500* sene evvel kullanılan bir yazıdır ki şekil ile yazı arasında takriben 2000 sene gibi bir mesafe vardır. Taklitçiler bu kabil sahte eserleri yaparken ince ve tarihi cihetleri düşünemedikleri için ekseriya foyaları meydana çıkmak- tadır. Bundan başka taklitçiler Çivi yazısı harflerini hem gayri munta- zam hem de kaide hilafına olarak yazmaktadırlar. Öyle ki ~~haz~~ ancak bu yazıyı okuyabilenler farkına varabilirler. Aynı zamanda bu yazıların neyi ifade etmek istedikleri de anlaşılabilir. Çünkü bunlar baştan başa manasız şeylerden ibarettir. Bu tarihi kaymeti olmayan sahte antikaları antika meraklılarına sata bilmek için Komisyoncular bunları çok aldatıcı ve ca- zip sözlerle methederler. Bunun içindir ki Fransızların (Bir antika tü- carı gibi yalancı = *Menteur comme un marchand d'antiquités*) sözü beynel milel bir darbi mesele halini almıştır. Mesela bunun için Müzemiz de mev- cut iki taklit eser üzerine sahtekarlar tarafından yazılmış şu cümleleri gösterebiliriz:

Su mermerinden yapılmış yuvarlak yarı daire şeklindeki bir stel üzerinde bir dişi domuzla yavrusu ve ayrıca çivi yazıları görülmektedir. (Fau 176) bu taklit için şöyle söylenmektedir. *Hzreti İsa Aleyhüselâm Zamanı saadetlerinden idigü.* Sumermerinden yapılmış ikinci taklit eser ise oturan bir insan şıklını göstermektedir. (Fau 175). bu taklit eser üzerinde de şöyle bir cümle vardır. *5711 sene mukaddem Nuh Aleyhüselâm Hzretleri zamanında Mehadiyu nam Hükümdarın resmi oldu.*

Halbuki tarihte böyle bir Hükümdar yoktur. Yazılan bu yazılar tama- men uydurmadır. Bizim taklit antika koleksiyonumuzda ki eserlerin sahte

olduklarını anlayabilmek için eski hakiki eserleri iyi tanımış olmak lazım gelir. Taklitlerimiz muhtelif kültür devirlerine ayrılmış olup hepsi 220 parçadan ibarettir ki şunlardır:

Mısır devrine ait sahte antikalar					84
Sumer, Babil, Asur devrine ait sahte antikalar					85
Himyerî, Cenubi Arabistan	"	"	"	"	34
Aramî	"	"	"	"	2
Fenike	"	"	"	"	1
Sasanî, Pehlevî	"	"	"	"	3
Hitit	"	"	"	"	2
İbranî	"	"	"	"	1
Eski Eramî	"	"	"	"	1
Acem	"	"	"	"	1
Grak	"	"	"	"	6
					<hr/>
					220

Bunlardan çok mühim olan 153 parçası 4uncü salondaki ikinci vitrinde teşhir edilmiştir. Bu taklitlerin hakikatte kıymetleri yoktur. Fakat bu sahte eserler alimler için çok mühim ve alâka verici bir mahiyettedir. Çünkü bu gibi taklit eserler hakiki antikalarla birlikte daima satılığa çıkarıldıkları için dikkat gözümüzü açmamıza sebep olurlar. İstanbul'da Kapalıçarşı taklit antikalarla adeta ağzına kadar dolmuştur. Burası taklit antika ticaretinin faal merkezlerinden birisidir.

Müzemizi ziyarete gelenler için taklit antika koleksiyonumuzu ziyaret bir çok faydelerine mucip olur. Çünkü burada görülen sahte eserlerle hakiki eserler arasında bir mukayese yapılabilir. Ve ~~bu~~ antika alacakları zaman dikkat etmelerine, aldannamalarına sebep teşkil ederler.

9 - IV - 1934

Eski Şark Eserleri Müzesi

Ernst Curtius

Boğaziçi Üniversitesi

Arşiv ve Dokümantasyon Merkezi

Kişisel Arşivlerde İstanbul'da Bilim, Kültür ve Eğitim Tanıtımı

Aziz Ogan Koleksiyonu

OGN:IST0100903